

ACTIVITAT 13.- SEXUALITAT I AMOR EN ELS DON JUAN D'AVUI.

A) PROFESSORAT:

- OBJECTIUS GENERALS:

- . Iniciar la reflexió sobre les complicades relacions entre sexualitat i amor en la construcció social de la masculinitat.
- . Introduir els mites clàssics, literaris i cinematogràfics que, tot i que ens semblin llunyans, influeixen sobre aquesta construcció històrica de les masculinitats tradicionals.
- . Relativitzar, en suma, un dels models clàssics de masculinitat, que sovint són contradictoris.

- OBJECTIUS ESPECÍFICS:

a) emocionals: - Per als **nois:**

Constatar la vigència, o no, del mandat de la "conquesta sexual" i del sexe compulsiu.

Sentir la pressió del grup en aquests aspectes de la masculinitat tradicional.

Connectar també amb la pròpia capacitat d'estimar i de comprometre's en les relacions afectives.

- Per a les **noies:**

Sentir fins a quin punt se senten atretes per les figures de "conqueridors" sexuals i la seva capacitat de seducció enganyosa.

Valorar la pròpia capacitat d'estimació i de compromís en les relacions de tipus afectiu-sexual.

b) experiencials:

- Saber situar-se en el lloc d'un altre (empatia) per mitjà de dramatitzacions, en què el domini del llenguatge del cos és molt important.

- Saber identificar-se i identificar els models implícits que hi ha darrere dels relats mítics, literaris i cinematogràfics.

- Saber respectar els torns de paraula i escoltar activament les opinions dels i les altres.

- Saber expressar els propis sentiments i opinions de forma decidida i convincent.

c) cognitius:

- Conceptes de "mite" i "arquetip" o "estereotip".

- Aclarir els conceptes d'"Impuls" (i d'"impuls sexual") com a quelcom d'*incontrolable*, de "promisqüitat".

- Conceptes d'"honor" i "honra", en masculí i femení, contraposats i complementaris.

- MATERIAL:

. Extractes de la pel·lícula "Sueños de un seductor (*"Play it again, Sam"*, Herbert Ross, 1972), (aquells en què apareix la figura de Humphrey Bogart i en què Allen -Woody Allen- vol seduir Linda -Diane Keaton-, concretament dos talls: a) 0-30 minuts; b) 53-62 min.). Per a la representació de l'escena en forma dramàtica caldrà un sofà o un seient en què càpiguen dues persones, amb bastants coixins si és possible.

. Opcionalment podem trobar altres variants cinematogràfiques del mite, com les representades per "Grease", per exemple.

. El personatge del *fantasma* de Humphrey ha de dur una gabardina o similar i un barret, de tal forma que se'l vegi el mínim possible.

. Si volem tractar més a fons el personatge de Don Juan, podem tenir a mà les versions literàries del mite, des de la de Tirso de Molina, la clàssica de Zorrilla, passant per Molière, Goldoni, Valle Inclán,... Per a un estudi més aprofundit del tema literari, consultar DE DIEGO, R. I VÁZQUEZ, L., *Hombres de ficción*, Madrid: Alianza, 2005.

- DESENVOLUPAMENT DE L'ACTIVITAT.

. El professor o la professora explicarà breument, al començament de l'activitat, què es pretén, segons els objectius enumerats més amunt. Destacarà que l'activitat està dedicada a un personatge arquetípic masculí, Don Juan. Remarcar que n'hi ha d'altres, de models d'home i que hem triat aquest perquè en certa mesura és molt influent a la història.

. Tot seguit, breument, explicarà el mite de Don Juan Tenorio, aquell amant compulsiu que vol conquerir quantes més dones millor, que les enganya o les sedueix a totes, que estima el perill i el risc. Aquesta explicació la pot fer un/a alumne/a o se'n pot fer una il·lustració mitjançant mims muts o ombres xineses.

Com se sap, la història comença per una aposta que es fan Don Juan i Don Luis per veure "qui sabia fer més mal i sortir-se'n millor, durant un any". El repte, la competència, doncs, està a l'origen del mite. I la maldat es mesura en termes d'assassinats i de dones conquistades i abandonades.

Don Juan guanya l'aposta, però Don Luis li diu que encara no n'hi ha prou, que ha de seduir una novícia, una monja a punt de fer les seves promeses. Es tracta del repte màxim, de la màxima conquesta, la més difícil.

Don Juan segueix les seves conquestes (arriba a seduir la promesa de Don Luis, cosa que significa el ridícul per aquest) i rapta Doña Inés, filla del comendador, criada en un convent de monges, però enamorada de Don Juan. El seu pare s'oposa al seu casament, però Don Juan escala la tàpia del convent i la rapta. Don Juan se sent atret pel risc i la dificultat del rapte i, encara més, l'esperona l'oposició del pare de Doña Inés.

Dos duels de Don Juan encara augmenten la llista de les seves malifetes: s'enfronta a Don Luis pel seu "honor" (ja que ha "conquistat" la seva promesa) i amb el comendador també pel seu "honor" (ja que ha raptat la seva filla) i els mata a tots dos. Ha de fugir a Itàlia, perseguit per la justícia. El seu poder no sembla tenir aturador.

La segona part té diferents variants segons les versions: cinc anys després Don Juan torna a Sevilla i visita la tomba de Doña Inés, que ha mort d'amor, i la del seu pare. Don Juan fa el seu últim desafiament: convida a sopar el comendador mort i Doña Inés (en forma d'estàtues). Les estàtues cobren vida: el comendador anuncia la propera mort de Don Juan i Doña Inés es reconcilia amb aquest i aconseguix que es penedeixi de les seves maldats i se salvi. Hi ha, doncs, la confiança en què finalment l'home – ni que sigui un pervers com Don Juan– canviï gràcies a l'amor i rectifiqui.

. Aclariment de conceptes: "honor" masculí de Don Juan (que està basat en demostrar la seva força, la capacitat de conquesta, l'acceptació dels desafiaments, les conductes de risc, ni que sigui dintre d'una concepció amoral i egoista de l'existència, sense tenir en compte els efectes que el propi comportament té en les altres persones: a unes les sedueix i les abandona; a d'altres els mata) i també l'"honra" de Doña Inés i de les altres dones (basada en la virginitat, el bé més preuat de les dones en aquest relat) que figura que elles han de defensar i els homes conquistadors han de vèncer.

. (Opcional) Es pot optar, un cop explicada la història, per representar alguna escena de la versió de Zorrilla. Sobretot alguna de la primera part, com el desafiament de Don Juan Tenorio i Don Luis Mejía (especialment l'escena XII del primer acte de la primera part del drama de Zorrilla).

. Per actualitzar el mite, traslladarem l'acció a èpoques més recents. Un "Don Juan" més actual podria ser l'actor Humphrey Bogart. El fantasma de Bogart, com a mite i referent de la masculinitat tradicional, el tracta amb humor Woody Allen en "Sueños de un seductor". Mirarem unes escenes de la pel·lícula (les corresponents als 30 primers minuts i les del minut 53 al 62) tot i que es pot optar pel visionat de tota la pel·lícula), en que apareix Bogart i com influeix en el comportament d'Allen.

. Convidarem l'alumnat a representar alguna escena del film, especialment l'escena del sofà entre *Linda* (Diane Keaton) i *Allen* (Woody Allen). A la guia de l'alumnat es copien les frases més importants i que caldrà, després, analitzar. La dramatització, però, caldrà que sigui lliure i que l'alumnat que fa la representació improvisi a partir de la pròpia experiència i es basi en situacions semblants que conegui.

. Opcionalment, podrem representar també altres escenes del film, on surten Sharon (una noia que li presenten), Dick (el seu amic) o Nancy (la seva ex-dona).

. Opcionalment es pot comparar aquesta escena "del sofà" amb la paral·lela entre Don Juan i Doña Inés, amb el Comendador de fons.

. A partir de la dramatització, la classe es dividirà entre nois i noies. Cada grup de sexe farà una posada en comú comentant i escrivint els comentaris al diari de classe de cada alumne/a. Els comentaris van adreçats a debatre la relació entre sexualitat i les visions de les dones que hi apareixen.

. Tot aquest debat permetrà constatar fins a quin punt segueix vigent aquest model de l'home conquistador i de la dona seduïda. Fins a quin punt es veu diferent encara el noi que va amb moltes noies i la noia que va amb molts nois. I, més enllà, la forma diferent de concebre la sexualitat (com a possessió més que com a plaer; i, en tot cas, el plaer de qui és el prioritari) i també les relacions afectives i, per tant, de vinculació i compromís (model de Don Juan – per a qui les dones són més un "objecte" a conquerir i deixar-lo, i de Doña Inés – partidària d'una visió més compromesa de l'amor). Aquesta part es farà primer per grups de sexe (nois i noies per separat) i després es farà la posada en comú dels dos grups.

- ORIENTACIONS PER AL PROFESSORAT.

. Intentar que l'alumnat s'impliqui en la dramatització, intentant superar la por al ridícul i la por escènica.

. Intentar en tot moment que es relacioni el mite o el relat amb la vida quotidiana de l'alumnat, amb aspectes de les seves vides que tractin de la sexualitat i de l'amor. Tenir cura de crear a la classe un ambient de confiança per tal que surtin els sentiments i les històries reals de les relacions en què estan implicades i implicats.

. Utilitzar la llum i la música (o altres elements com per exemple les espelmes) per tal de crear l'ambient propici a la confiança en llibertat.

. Com que possiblement la dificultat més gran vingui per part dels nois, caldrà fer-los una atenció particular, tot defugint qualsevol mena de culpabilització que pugui dificultar que s'expressin amb llibertat, cosa que, evidentment, no vol pas dir que qualsevol conducta exposada sigui admissible.

- AVALUACIÓ

Es farà en base del diari de classe de cada alumne/a, on inclourà les sensacions que ha anat experimentant i les reflexions i emocions que li hagin suggerit.

ALUMNAT:

- INDICACIONS PER A L'ALUMNAT:

. Anem a estudiar una història d'homes, protagonitzada per Don Juan Tenorio, un personatge literari ja molt antic. Potser us semblarà ja passat, però ja ho veurem més endavant.

. Escolteu l'explicació de la història per part del vostre professor o professora (o alumne/a).

. Farem dos grups: en una banda de la sala es posaran els nois i a l'altra les noies.

NOIS: Don Juan té per sobrenom "el burlador de Sevilla" i ell fa ostentació sempre de fer servir l'engany:

*"Yo quiero poner mi engaño
por obra, el amor me guía
a mi inclinación, de quien
no hay hombre que se resista.
Quiero llegar a la cama"¹*

Per a ell, doncs, equival, l'"amor" amb anar al llit i anomena aquesta obsessió pel sexe una inclinació impossible de resistir. Es presenta, doncs, l'home com a una persona impulsiva.

- Coneixes algú al teu voltant que tingui aquesta obsessió? Està ben considerat que un noi o un home tingui moltes aventures sexuals? Quantes més millor? Seria diferent si es tractés d'una noia amb moltes d'aquestes aventures? Per què creus que passa això?

Don Juan aposta amb Don Luis a veure qui té més dones seduïdes i abandonades i qui mata més. Deixem de banda la segona part (els assassinats) i fixem-nos en la primera (les conquestes sexuals):

- Creus que per salvar l'"honor" (el prestigi com a "conquistador") alguns homes tenen tendència a exagerar o a mentir pel que fa a les seves conquestes sexuals? Pots esmentar algun exemple proper (no cal donar noms) semblant?
- Creus que algú – com Don Juan - preocupat pel nombre de conquestes, realment gaudeix de les relacions sexuals? Quina concepció de la sexualitat és aquesta? A

¹ TIRSO DE MOLINA, *El burlador de Sevilla*.

què se li dóna en aquest cas, doncs, importància en les relacions sexuals?

- Quina visió té Don Juan de les dones? Són alguna cosa més que "objectes" de conquesta sexual o són persones que senten i desitgen també? Les dones seduïdes i abandonades per Don Juan, com creus que es deuen sentir després? Posa't a la seva pell i descriu els seus sentiments.
- Comenteu (o representeu) l'escena XII, o almenys, *aquesta estrofa de Don Juan*:

*"Por donde quiera que fui,
la razón atropellé,
la virtud escarnecí,
a la justicia burlé
y a las mujeres vendí.
Yo a las cabañas bajé,
yo a los palacios subí,
yo los claustros escalé
y en todas partes dejé
memoria amarga de mí"*

- Què indica que Don Juan faci servir tants cops el pronom "jo" ? Pensa en els altres algun cop?
- Comenta els dos darrers versos.

NOIES: Després de sentir la història,

- intenteu explicar el perquè de la fascinació que algunes dones senten per Don Juan, com es deixen afalagar i enganyar.

Doña Inés, per exemple, diu (acte III, escena 3a):

*No sé, desde que le vi,
Brígida mía, y su nombre
me dijiste, tengo a este hombre
siempre delante de mí. (...)
No sé qué fascinación
en mis sentidos ejerce
que siempre hace él se me tuerce
la mente y el corazón"*

- Intenteu explicar la fascinació de les dones conquistades per Don Juan. Coneixeu algun cas semblant, de dona atreta per un conquistador, un "calavera", un vividor?

- Continua essent important la virginitat d'una noia, que a l'obra de Zorrilla és el "bé més preuat" d'una dona? On estaria avui dia l'"honra" d'una dona?
- Creieu realment que un home com Don Juan canviarà i se salvarà gràcies a l'estimació d'una dona com Doña Inés? Canvien els homes quan s'enamoren?

. TOT EL GRUP: Feu una posada en comú de les reflexions dels dos grups.

- Hi ha molts *Donjuans* i moltes *Doñainés* avui dia?

. Veurem ara com al cinema hi ha hagut una "modernització" del mite de Don Juan en la figura de Humphrey Bogart, entre molts altres galans del cinema. Observarem ara com un tímid Woody Allen al film "Sueños de seductor" té contínuament a sobre la figura del "Don Juan-Bogart". Veurem alguns talls de la pel·lícula.

. Representarem ara, de forma lliure l'escena del sofà entre Allan (Woody Allen) i Linda (Diane Keaton), amb la presència del fantasma de Bogart (minuts 53 a 62). La representació és lliure amb el mateix sentit, però, de la cinta, però heu de recordar aquestes frases que comentarem tot seguit:

- FRASES D'ALLAN:

"¿Por qué no puedo ser un tipo frío? ¿Cuál es el secreto?"

BOGART:

"No hay ningún secreto, muchacho. Las mujeres son muy simples. No he conocido a ninguna que no comprendiera lo que significa una bofetada en la boca o una bala del 45"

ALLAN: (le pregunta a Bogart si es va sentir trist quan es va separar del seu amor):

"¿No te sentías abatido?"

BOGART:

*"No hay nada que no pueda arreglar un whisky con soda".
"Sigue mi consejo, muchacho. Olvida todo eso de las 'relaciones anímicas'. El mundo está lleno de mujeres y la único que tienes que hacer es silbar".*

(Quan Allan es perfuma massa)

"Vas a oler como un gato francés. Creo que has invertido los papeles, muchacho. Es ella la que tiene que oler bien para tí. Y no se te ocurra decirle que no bebes. Podría

tomarte por un boy-scout. Y no te pongas nervioso. Al fin y al cabo lo único que puede pasarte es que resulte doncella² o policia”.

. (Opcional) (Podem recordar també el diàleg entre Allan i Sharon – imaginada - al mirall, per quan el primer es prepara per a la cita:

ALLAN: (volent imitar Bogart)

“Lo siento, nena, pero tengo que darte una bofetada.”

SHARON:

“No me dijeron que eras un salvaje... Y pensar que los médicos me habían dicho que era frígida. Eres fantástico. Gracias por demostrarme que estaban equivocados”

ALLAN:

“Si tienes otras amigas con el mismo problema, tráemelas”)

. (Opcional) (Podem recordar també algunes converses entre Dick, el marit de Linda (Tony Roberts) y Allan (Woody Allen:

DICK:

“Allan, mira el lado bueno de las cosas. Eres libre, saldrás, irás a fiestas, conocerás a chicas, podrás tener asuntillos con mujeres casadas..., relaciones con chicas de todas las razas, creencias y colores... El mundo está lleno de mujeres para elegir”.

Més tard, referint-se al fet que Nancy hagi deixat Allan i ell se senti abatut:

“¿Y por qué hay que llorar? Eso es como una mala operación de bolsa. Eso es todo”).

. (Opcional) (Allan s’imagina com viurà Nancy després d’haver-lo deixat:

NANCY (Abraçant un motorista, en la imaginació d’Allan):

“¡Hace tiempo que no me besaba un hombre, alto, fuerte...!”)

. Després de les representacions, dividirem la classe un altre cop entre nois i noies i analitzarem les escenes:

² Vol dir “verge”.

NOIS:

- Resumiu el comportament d'un "home de debò" amb les dones, segons el que a Allan li diuen Bogart i Dick.
- Veieu alguna diferència entre el que li diuen els dos?
- Hi ha coincidència amb el que hem vist amb Don Juan? Per exemple, sobre com es veuen les dones,...
- Quin és el resultat de voler fer com Bogart? Com qualificaries el comportament d'Allan quan vol conquistar Sharon?
- No sentir, ser un "tipus dur", ser insensible al dolor aliè i al propi patiment, vol dir, segons Bogart, beure, vol dir alcohol. Hi esteu d'acord?
- Al final, Allan sedueix Linda. Però és justament després que Bogart hagi desaparegut i ell es comporti com és ell. Quina conclusió en treus?
- Seríeu capaços d'inventar, escriure i representar una escena alternativa?: Com haurien anat les coses si Allan hagués actuat mostrant-se tal com és ell? Escriviu un petit guió que després representarem.

Acabeu triant un noi que faci el paper d'Allan en la nova versió que representarem. Ell farà d'Allan segons el diàleg que acabeu d'imaginar.

NOIES:

- Considereu imprescindible o almenys important que sigui el noi qui prengui sempre la iniciativa?
- Com us heu sentit en escoltar les frases de Bogart? I de Dick? Us sembla creïble que Bogart hagi estat considerat molt atractiu per a moltes generacions de dones?
- Creieu que és versemblant allò que Allan s'imagina quan creu que la seva ex-dona estarà amb un motorista, una mena de "mascle" fort? És aquest el model de moltes dones? Almenys el model d'home atractiu sexualment?
- Com creieu que se sent Linda quan Allan s'abraona sobre ella?
- Imagineu i escriviu un diàleg alternatiu per a Linda a l'escena del sofà, deixant anar lliurement els seus sentiments.

Acabeu triant una noia que faci el paper de Linda en la nova versió que representarem. Ella farà de Linda d'acord amb el diàleg que acabeu d'imaginar.

TOT EL GRUP:

. Posarem en comú i debatrem les anotacions de les discussions de cada grup.

. Representarem tot seguit de nou l'escena del sofà entre Linda i Allan en les noves versions inventades pel grup de nois (Allan) i pel grup de noies (Linda), ara ja sense les interferències de Bogart ni de Dick.

. (Opcional) Podem seguir al cinema i a la Literatura, altres tipus d'homes i les seves relacions amb les dones. La professora o el professor us en donaran exemples.

- **AVALUACIÓ:** Poseu al vostre diari de classe les experiències viscudes, en primera persona. Reflexioneu sobre elles i escriviu els vostres pensaments.